

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ: ВИКЛИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Іванова Н. Ю.¹, Корольова О. О.², Орлова Д. Ю.³

Національний університет «Києво-Могилянська академія», Україна

E-mail: ¹n.ivanova@ukma.edu.ua, ²korolyovaoo@ukma.kiev.ua,

³daria.orlova@ukma.edu.ua

Як показали дослідження, на ефективність персоналу в умовах війни впливає ряд зовнішніх та внутрішніх факторів. Високий рівень небезпеки та ризик окупації став передумовою для посилення міграційних процесів. Водночас, регіони України з кращим рівнем безпеки стали місцем розміщення для внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованих територій або територіях, де ведуться (велися) бойові дії. Воєнні дії мають негативний вплив на морально-психологічний стан працівників, який є однією зі складових людського капіталу як такого. Як зазначають фахівці Deloitte, «найбільшими викликами у сфері управління людьми під час війни є безпека працівників (74%), підтримка продуктивності команд (56%) та забезпечення неперервності робочих процесів (49%)» [1].

Головними потребами, які є водночас викликами для держави та суспільства, в контексті ефективності працівників та управлінні людським капіталом в умовах воєнних дій є зміни у кадровій політиці у воєнній службі та необхідність у перекваліфікації робочої сили. Здатність до інновацій, продуктивність, схильність до взаємодії, використання освітнього та наукового потенціалу та інші аспекти, що вказують на ефективність працівника, можуть стати важливими факторами у формуванні здатної до впливів війни економіки та впровадження нових рішень задля розвитку оборонно-промислового комплексу. Кваліфіковані працівники, які до початку воєнного конфлікту були залучені у невоєнному секторі, можуть стати частиною ОПК країни, за рахунок застосування інтелектуального капіталу та досвіду.

Відповідно до інформації Сервіс work.ua, станом на вересень 2023 р., категоріями з найменшою конкуренцією (за середньою кількістю відгуків на одну вакансію) є такі: робочі спеціальності та виробництво, будівництво, сільське господарство, туризм та сфера обслуговування. Водночас, категоріями з найбільшою конкуренцією є ЗМІ та медіа, ІТ, секретаріат та діловодство, шоу-бізнес, маркетинг та реклама [2]. Як зазначає Національний банк України, попит на роботу силу зростає з початку 2024 р., проте підприємства стикаються з проблемами у пошуку як кваліфікованих, так і не кваліфікованих

кадрів [3]. У промисловості зберігаються негативні очікування щодо скорочення чисельності працівників у секторі. Кадровий дефіцит тісно пов'язаний із міграцією населення, кількість мігрантів за межі України, станом на березень 2024 р., за оцінками ООН, зросла до 6,5 млн. осіб., левова частка з яких – кваліфіковані кадри та молодь. Також, продовжується процес внутрішнього переміщення осіб з регіонів, які найбільше страждають від обстрілів, у більш безпечні області, що структурно змінює розміщення робочої сили та потреби у кадрах. В НБУ оцінюють, що через такий дефіцит кадрів посилюється тиск на підвищення заробітних плат.

Таким чином, на вітчизняний ринок праці та кадровий потенціал війна вплинула через такі канали: масштабна внутрішня та зовнішня міграція, різке зростання рівня безробіття, посилення диспропорцій. Якщо розглядати економіку в умовах війни як особливу організацію виробничого процесу із ефективним залученням ресурсів задля підвищення обороноздатності країни, то робоча сила є одним із таких ресурсів. За Законом України «Про правовий режим воєнного стану», військове командування може «використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю» [4].

Також на ринок праці та залучення працівників під час війни впливають такі фактори:

- зміна пропозицій на ринку праці за гендером – збільшення пропозицій від жінок на ринку праці та скорочення пропозицій від чоловіків через мобілізацію;
- збільшення пропозицій на ринку праці від людей з інвалідністю;
- зміна ринку праці для державної служби через очікуване скорочення фінансування державного апарату;
- нестабільність психо - емоційного стану в умовах війни.

Інклюзивність та безбар'єрність в умовах війни є одними із пріоритетних напрямів для організації зайнятості. Одним із проєктів цього напрямку є флагманський проєкт Мінекономіки «Робота без бар'єрів», який охоплює залучення ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, молоді без досвіду роботи, осіб з інвалідністю [5].

Слід зазначити, що людський капітал є одним із складових Програми Ukraine Facility з залучення додаткового міжнародного фінансування задля економічного розвитку та відновлення України в рамках вступу до Європейського Союзу. Ефектом від впровадження

реформ з людського капіталу урядовці вбачають підвищення рівня життя, покращення демографічної ситуації та повернення людей [6]. Як вже зазначалося, залучення працівників до «воєнних викликів» є однією із потреб функціонування держави в умовах війни. В таких умовах очікується створення програм з перепідготовки кадрів та визначення компетенцій, необхідних для забезпечення відновлення.

Література

1. Опитування щодо впливу війни на підходи до управління людським капіталом. Deloitte. URL: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ua/Documents/Press-release/AmCham-Deloitte-Survey-on-impact-of-war-on-NC_UKR.pdf (дата звернення: 20.04.2024)
2. Як Україні компенсувати втрату 30% трудового потенціалу. Конфедерація роботодавців України. <https://employers.org.ua/news/id2487> (дата звернення: 16.03.2024)
3. Вінокуров Я. Україні не вистачає 4,5 мільйона працівників. Як подолати дефіцит робочої сили? *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/10/16/705494/> (дата звернення: 16.03.2024)
4. Макроекономічний та монетарний огляд, квітень 2024 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/makroekonomichniy-ta-monetarniy-oglyad-kviten-2024-roku> (дата звернення: 06.04.2024)
5. Інформація щодо реалізації флагманського проекту Міністерства економіки України «Робота без бар'єрів». Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=78723046-6a8a-48db-a202-27eafcd515d8&title=InformatsiiaSchodoRealizatsiiFlagmanskoProektuMinisterstvaEkonomikiUkrainirobotBezBarriv> (дата звернення: 20.04.2024)
6. Програма підтримки економіки: План для реалізації Ukraine Facility2024-2027. *Ukraine Facility*. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/> (дата звернення: 20.04.2024)